

КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ
ВИМОВИ ЗВУКІВ –
Т, Д

Звук [т]

- губи і зуби набувають положення наступного голосного звука;
- кінчик та передня частина спинки язика упирається у верхні зуби та альвеоли;
- бокові краї язика стискаються з верхніми кутніми зубами, чим створюють перешкоду для повітря;
- струмінь повітря розриває зімкнення між язиком та верхніми зубами;
- м'яке піднебіння закриває прохід в носову порожнину;
- голосові зв'язки не вібрують.

Звук [д]

- губи і зуби набувають положення наступного голосного звука;
- кінчик та передня частина спинки язика упирається у верхні зуби та альвеоли;
- бокові краї язика стискаються з верхніми кутніми зубами, чим створюють перешкоду для повітря;
- струмінь повітря розриває зімкнення між язиком та верхніми зубами;
- м'яке піднебіння закриває прохід в носову порожнину;
- голосові зв'язки вібрують.

Звук [н]

- губи і зуби набувають положення наступного голосного звука;
- кінчик язика упирається у верхні зуби та альвеоли;
- бокові краї язика стискаються з верхніми кутніми зубами, чим створюють перешкоду для повітря;
- струмінь повітря розриває зімкнення між язиком та верхніми зубами;
- м'яке піднебіння опускається і відкриває прохід в носову порожнину;
- голосові зв'язки вібрують.

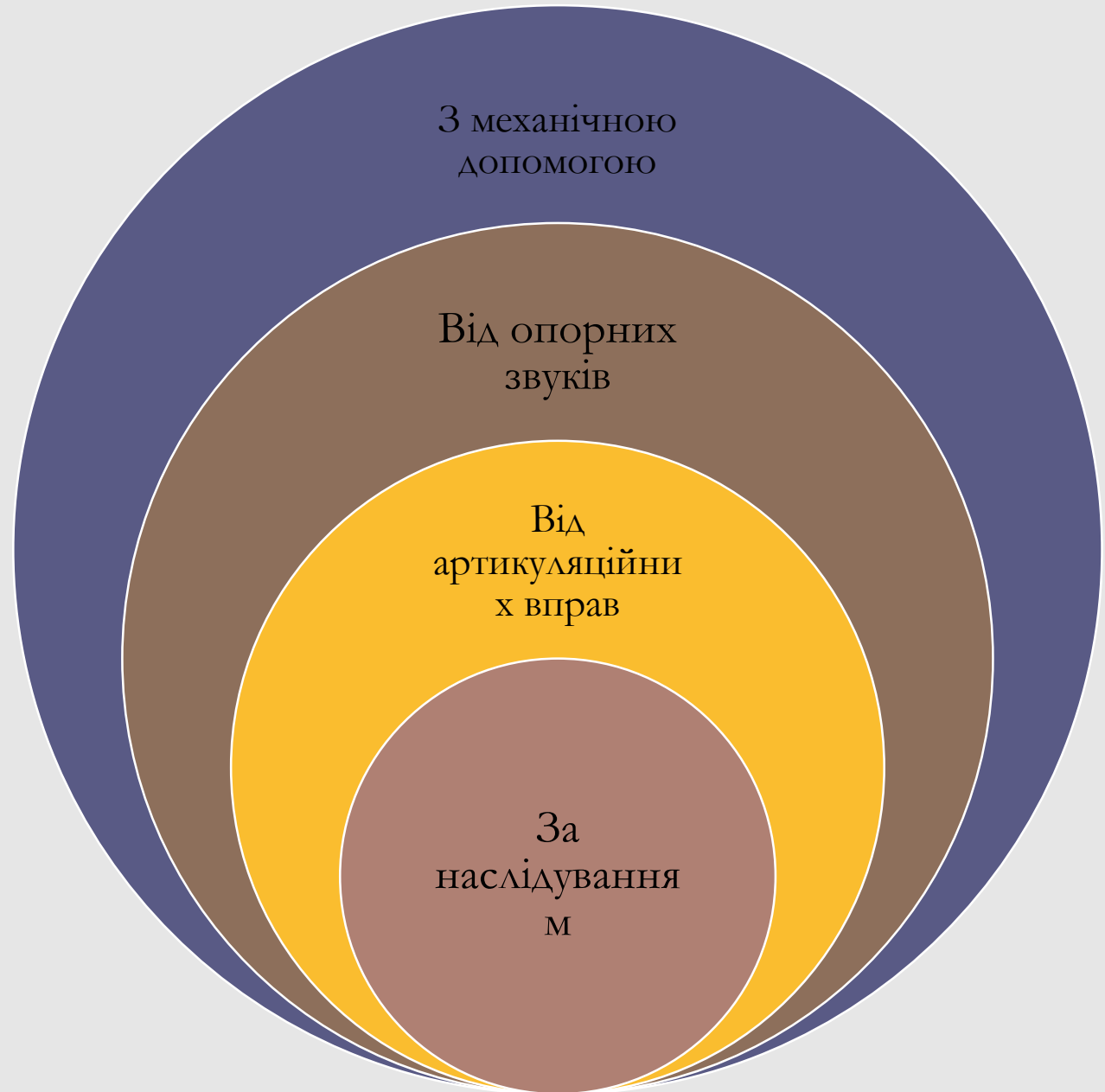
**Мал. 6. Артикуляція
звуків т, д, н**

ПОРУШЕННЯ ВИМОВИ

Артикуляція звука н відрізняється від артикуляції звука д положенням м'якого піднебіння. М'яке піднебіння під час вимовляння звука н опускається і відкриває прохід для видиху повітря через носову порожнину. Тому цей (і парний м'який) звук ще називають зімкнено-прохідним. Пом'якшені звуки т, д, н (мал. 7) можуть мати верхню й нижню артикуляцію. При верхній артикуляції кінчик язика піднімається вгору і разом з передньою спинкою утворює зімкнення за зубами на альвеолах, середня спинка піднімається вгору. При нижній артикуляції кінчик язика опускається до нижніх різців, а передня спинка язика утворює зімкнення з альвеолами та передньою частиною твердого піднебіння. Усе язикове тіло в обох випадках зосереджується в передньо-середній частині ротової порожнини. В обох випадках утворюються подібні за акустичними характеристиками звуки. Вадами вимови звуків т, т', д, д' є неправильне відтворення місця й способу творення перепони та участі голосових складок. Вади вимови звуків т, т', д, с' (фрикативна, міжзубна вимова та глуха вимова дзвінких д, д') трапляються рідко. Вади вимови н, н' виявляються в спотворенні носового тембру. Це здебільшого зумовлюється різними розростаннями в носоглотці, носовій порожнині, викривленням носової перегородки тощо. У цих випадках звуки н, н' набувають відтінку проривних (нд, н'д')¹. Можлива також міжзубна вимова цих звуків. Правильна артикуляція розглянутої групи звуків швидше виробляється тоді, коли дитина достатньо усвідомить місце і спосіб творення звуків. Отже, в учнів треба виробити уміння Використання суб'єктом наявних знань і навичок для вибору і здійснення прийомів, дій відповідно до поставленої мети. змикати кінчик язика з верхніми зубами та навчити їх контролювати правильність відтворення даного положення, спираючись на м'язові відчуття. Дітей спочатку навчають розрізняти найпоширеніші способи творення звуків (зімкнення — щілина). Потім допомагають їх засвоїти місце зімкнення язика із зубами. Саме цей прийом застосовується для вироблення в Учнів артикуляцій зімкнених т, д замість фрикативних (з придихом) ***¹Спотворений носовий тембр носових н, н' може бути виявом закритої форми ринолалії.***

та запобігання випадкам міжзубної вимови цих звуків. За словесною інструкцією логопеда (а пізніше на основі м'язових відчуттів) учень відтворює потрібне положення язика, стежить за правильним проходженням струменя повітря. Вади дзвінкості приголосних д, д' усуваються за програмою корекції вад участі голосових складок, наведеної раніше. У практиці для постановки звуків т, д, н поширений спосіб використання інших звуків, зокрема п, б, м. Спочатку вимовляється звук п або склад па з просунутим між зубами язиком, потім за допомогою пальців розсуваються губи — утворюється міжзубне т. Після цього язик переводять за зуби. Аналогічним шляхом здійснюють і постановку парного дзвінкого д. За основу в цьому випадку береться звук б або склад ба. Можуть бути використані й інші прийоми (див. звук б). Для звука н використовується звук м або склад ма. Виробленню правильної вимови звуків т, д', н' як уже зазначалось, передують робота над засвоєнням учнями ознак твердість—м'якість. Для усвідомлення цих понять використовуються звуки, що правильно вимовляються дитиною. Якщо дитина не оволоділа м'якою вимовою лише цих звуків (утруднення у відтворенні артикуляції при добре розвиненому фонематичному сприйманні), доцільно скористатись традиційним прийомом — вимовою складів з голосним і (ті, ді, ні). Під час вимовляння голосного і кінчик язика опускається до нижніх зубів, а спинка утворює зімкнення з твердим піднебінням. Напруження м'язів мовного апарату, розтягування куточків рота в посмішку поліпшують вимову м'яких. Для диференціації звуків необхідно, щоб учні навчились розрізняти звуки за такими ознаками, як твердість—м'якість (т—т', д—д', н—н') та глухість — дзвінкість (т—д, т'—д'). Це сприяє кращому засвоєнню правопису твердих і м'яких, глухих і дзвінких приголосних, запобігає дисграфії.

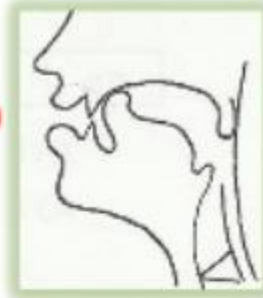
ПОСТАНОВКА ЗВУКІВ

АРТИКУЛЯЦІЙНІ ВПРАВИ

Т

- Губи і зуби набувають положення наступного голосного
- Кінчик язика з передньою спинкою впираються у верхні зуби та альвеоли
- Бокові краї язика прилягають до верхніх кутніх зубів, утворюючи перепону для повітря
- М'яке піднебіння закриває прохід у носову порожнину
- Голосові зв'язки не вібрують

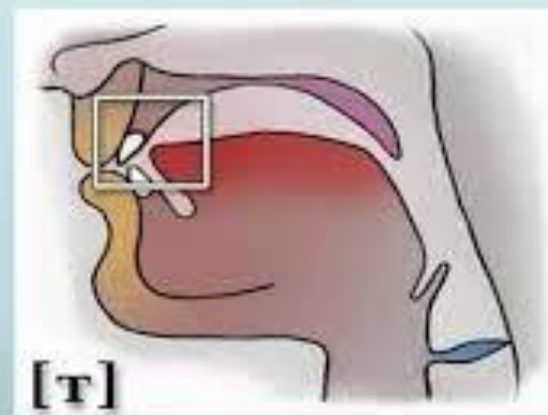
Д

- Губи і зуби набувають положення наступного голосного
- Кінчик язика разом з передньою спинкою впирається у верхні зуби та альвеоли
- Бокові краї язика прилягають до верхніх кутніх зубів, утворюючи перепону для повітря
- М'яке піднебіння закриває прохід у носову порожнину
- Голосові зв'язки вібрують

Під час вимови звуків [д], [т] губи пасивні, передня спинка разом з кінчиком язика притискається до верхніх зубів із внутрішнього боку та початку альвеол і різко відштовхується від них. Чим швидше відтягнути язик, тим чіткіше звучатимуть звуки [д] > [т]. Внаслідок послаблення напруженості мовних органів під час вимови звука [д] крім шуму з'являється голос.

Передньоязикові палаталізовані зімкнені глухий [т'] і дзвінкий [д'] — м'які звуки. Утворюються завдяки підйому середньої частини спинки язика до твердого піднебіння. Артикуляція палаталізованих [д'], [т'] ускладнюється і подібною артикуляцією. Слід пам'ятати, що дотик має бути щільний, інакше звуки спотворюватимуться.

Дякуємо за увагу